

საქართველოს მართლმადიდებელი სამოციქულო ეკლესიის კათალიკოს-პატრიარქის ილია II-ის ღვაწლი ქართველი ხალხის წინაშე

თანამედროვე საქართველოს ისტორიაში განსაკუთრებული ადგილი უჭირავს ილია II-ს, რომლის მრავალწლიანი მოღვაწეობა სცდება მხოლოდ რელიგიურ სფეროს და მოიცავს ეროვნულ, კულტურულ, სოციალურ და პოლიტიკურ განზომილებებს. მისი პატრიარქობის პერიოდი ემთხვევა საქართველოსთვის ერთ-ერთ ყველაზე რთულ ეპოქას — საბჭოთა რეჟიმის დასასრულს, დამოუკიდებლობის მოპოვებასა და სახელმწიფოებრივი ინსტიტუტების ჩამოყალიბებას. აღნიშნულ კონტექსტში ილია II-ის როლი შეიძლება შეფასდეს, როგორც სულიერი ლიდერისა და ეროვნული კონსოლიდაციის ერთ-ერთი მთავარი ფაქტორი.

ილია II (ერისკაცობაში ირაკლი შიოლაშვილი) დაიბადა 1933 წლის 4 იანვარს ვლადიკავკაზში. მისი განათლება და სულიერი ფორმირება დაკავშირებულია როგორც საერო, ისე სასულიერო სწავლასთან: სწავლობდა მოსკოვის სასულიერო სემინარიაში, შემდეგ სწავლა განაგრძო მოსკოვის სასულიერო აკადემიაში.
1960-იან წლებში მიიღო ბერობა და სწრაფად დაწინაურდა საეკლესიო იერარქიაში. 1977 წელს აირჩიეს საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქად, რაც გახდა მისი ისტორიული მისიის დასაწყისი. 1977 წელს საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესია მნიშვნელოვნად იყო შეზღუდული საბჭოთა ათეისტური პოლიტიკის პირობებში. ილია II-ის ხელმძღვანელობით განხორციელდა ეკლესიის ინსტიტუციური აღდგენა: აშენდა და აღდგა ასობით ეკლესია და მონასტერი , გაიზარდა სასულიერო პირების რაოდენობა, აღდგა სასულიერო განათლების სისტემები და ტრადიციები.

ეკლესია თანდათან გადაიქცა ერთ-ერთ ყველაზე დიდ ნდობით აღჭურვილ საზოგადოებრივ ინსტიტუტად, რაც განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია გარდამავალ საზოგადოებებში.

ილია II-ის მოღვაწეობის მნიშვნელოვანი ასპექტია მისი წვლილი ქართული ეროვნული იდენტობის განმტკიცებაში. საბჭოთა ეპოქის დასასრულსა და პოსტსაბჭოთა კრიზისულ წლებში, როდესაც საზოგადოება იდგა იდენტობისა და ღირებულებების გადაფასების წინაშე, პატრიარქი აქტიურად ქადაგებდა ერთიანობის, ტრადიციების დაცვისა და ეროვნული თვითშეგნების მნიშვნელობას. მისი საჯარო მიმართვები ხშირად ასრულებდა კონსოლიდაციურ ფუნქციას და ამცირებდა სოციალური ფრაგმენტაციის რისკებს.

9 აპრილის ტრაგედია საქართველოს უახლესი ისტორიის ერთ-ერთი ყველაზე მძიმე და ამავე დროს გარდამტეხი მოვლენაა. 1989 წლის 9 აპრილს, თბილისში, საბჭოთა არმიამ ძალადობრივად დაარბია მშვიდობიანი დემონსტრაცია, რასაც მოჰყვა მსხვერპლი და საზოგადოების მასობრივი ტრავმა. ამ კრიტიკულ მომენტში განსაკუთრებულად მნიშვნელოვანი აღმოჩნდა ილია II-ის პოზიცია და მოქმედება.

ტრაგედიამდე რამდენიმე საათით ადრე, როდესაც სიტუაცია უკიდურესად იძაბებოდა, ილია II მივიდა აქციის მონაწილეებთან და მოუწოდა მათ დაშლისკენ, რათა თავიდან აეცილებინათ მოსალოდნელი სისხლისღვრა. მისი ეს მოწოდება ემყარებოდა პასუხისმგებლობას ადამიანთა სიცოცხლის მიმართ და წინათგრძნობას, რომ ძალადობრივი ჩარევა გარდაუვალი შეიძლებოდა ყოფილიყო. მიუხედავად მისი გაფრთხილებისა, დემონსტრანტების ნაწილმა დარჩენა გადაწყვიტა.

მოვლენების შემდეგ ილია II აქტიურად ჩაერთო საზოგადოების დამშვიდებისა და სულიერი გამხნევების პროცესში. მან მოუწოდა ხალხს სიმშვიდისა და ერთიანობისკენ, გააძლიერა საზოგადოებაში სოლიდარობისა და ეროვნული ერთობის განცდა

მისი როლი განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია იმ თვალსაზრისით, რომ მან შეინარჩუნა ეკლესიის, როგორც მორალური ავტორიტეტის ფუნქცია კრიზისის დროს. მისი, გზავნილები არ იყო პოლიტიკურად კონფრონტაციული, არამედ ორიენტირებული იყო ადამიანური ღირებულებების — სიცოცხლის, თანაგრძნობისა და ერთიანობის — დაცვაზე. 9 აპრილის მოვლენებში ილია II-ის როლი შეიძლება შეფასდეს, როგორც სულიერი ლიდერის მცდელობა ტრაგედიის პრევენციისა და, უკვე მომხდარის შემდეგ, საზოგადოების მორალური და ფსიქოლოგიური მხარდაჭერის უზრუნველყოფა. მისი ქმედებები კიდევ ერთხელ უსვამს ხაზს მის მნიშვნელობას არა მხოლოდ ეკლესიის, არამედ მთლიანად ქართული საზოგადოებისათვის.

საქართველოს უახლესი ისტორია დაკავშირებულია შეიარაღებულ კონფლიქტებთან, მათ შორის აფხაზეთის ომსა და სამაჩაბლოს კონფლიქტთან. ამ კონტექ-

სტში ილია II გამოდიოდა, როგორც მშვიდობის აქტიური მხარდამჭერი:

- მოუწოდებდა კონფლიქტის მხარეებს დიალოგისა და შერიგებისკენ;
- ხაზს უსვამდა პატიებისა და თანაცხოვრების მნიშვნელობას;
- ცდილობდა საზოგადოებაში დაპირისპირების შემცირებას.

პატრიარქის პოზიცია მნიშვნელოვნად უწყობდა ხელს სოციალური სტაბილურობის შენარჩუნებას.ილია II-ის მოღვაწეობაში განსაკუთრებული ადგილი უკავია ოჯახების მხარდაჭერასა და გაძლიერებას. მისი ერთ-ერთი ყველაზე ცნობილი და მასშტაბური ინიციატივა უკავშირდება მრავალშვილიანი ოჯახების დალოცვასა და წახალისებას, რაც თანამედროვე საქართველოს დემოგრაფიულ და სოციალურ პოლიტიკაში უნიკალურ მოვლენად ითვლება.

2008 წლიდან პატრიარქმა წამოიწყო ინიციატივა, რომლის მიხედვითაც იგი პირადად ხდება ნათლია ოჯახების მესამე და მომდევნო შვილებისთვის. ეს არ არის მხოლოდ სიმბოლური აქტი — მას აქვს ღრმა სულიერი და სოციალური დატვირთვა. ნათლობა მართლმადიდებლურ ტრადიციაში აღიქმება როგორც ადამიანის სულიერი დაბადება, ხოლო პატრიარქის მიერ ნათლიობა ამ აქტს განსაკუთრებულ მნიშვნელობას ანიჭებს.

აღნიშნულმა პრაქტიკამ რამდენიმე მნიშვნელოვანი შედეგი გამოიღო:

- გაიზარდა შობადობის მაჩვენებელი ქვეყანაში, განსაკუთრებით მრავალშვილიან ოჯახებში;
- გაძლიერდა ოჯახის, როგორც სოციალური ინსტიტუტის მნიშვნელობა;
- შეიქმნა განსაკუთრებული სულიერი კავშირი ეკლესიასა და საზოგადოებას შორის.

მასობრივი ნათლობები, რომლებიც პერიოდულად იმართება სამების საკათედრო ტაძარში, იქცა არა მხოლოდ რელიგიურ, არამედ საზოგადოებრივ მოვლენადაც. ათიათასობით ბავშვი გახდა პატრიარქის ნათლული, რაც ამ ინიციატივას უპრეცედენტო მასშტაბს ანიჭებს.

გარდა ამისა, ილია II ხშირად უსვამდა ხაზს ოჯახის მნიშვნელობას თავის ქადაგებებში. იგი მიიჩნევდა, რომ ძლიერი ოჯახი არის ძლიერი სახელმწიფოს საფუძველი და მოუწოდებდა საზოგადოებას პასუხისმგებლობის, სიყვარულისა და ურთიერთპატივისცემის გაძლიერებისკენ. ოჯახების დალოცვა და მრავალშვილიანობის მხარდაჭერა წარმოადგენდა ილია II-ის სოციალური მოღვაწეობის მნიშვნელოვან ნაწილს, რომელიც აერთიანებს სულიერ, დემოგრაფიულ და კულტურულ ასპექტებს და მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს საქართველოს საზოგადოებრივ ცხოვრებაზე.

ილია II აქტიურად მონაწილეობდა კულტურულ და საგანმანათლებლო პროცესებში. იგი არის სასულიერო ტექსტებისა და პოეტური ნამუშევრების ავტორი, ასევე მხარს უჭერს განათლების განვითარებასა და ქართული კულტურული მემ-

კვიდრეობის დაცვას. მისი საქმიანობა ამ მიმართულებით აძლიერებს ეკლესიის, როგორც კულტურული იდენტობის მატარებლის როლს.

ილია II გამოირჩეოდა არა მხოლოდ როგორც სულიერი ლიდერი, არამედ როგორც შემოქმედებითი პიროვნება, რომლის საქმიანობა მოიცავს ხატწერას, მუსიკასა და ლიტერატურას. ეს ასპექტი მის მოღვაწეობას დამატებით სიღრმეს სძენს და წარმოაჩენს მას, როგორც მრავალმხრივ კულტურულ მოღვაწეს.

ილია II თავად წერდა ხატებს, რაც მართლმადიდებლურ ტრადიციაში განსაკუთრებული მნიშვნელობის მქონე სულიერი და ესთეტიკური საქმიანობაა. ხატწერა არ განიხილება მხოლოდ როგორც ხელოვნება — იგი არის ლოცვის ფორმა და ღვთისადმი მსახურების ერთ-ერთი გზა. პატრიარქის მიერ შექმნილი ხატები გამოირჩევა სიმარტივით, სიმშვიდითა და სულიერი შინაარსით, რაც ასახავს მის შინაგან ხედვასა და რწმენას.

გარდა ამისა, ილია II არის მუსიკის ავტორიც. მან შექმნა საეკლესიო საგალობლები და მუსიკალური ნაწარმოებები, რომლებიც შესრულებულია ქართულ მართლმადიდებლურ ტრადიციაში. მისი მუსიკა გამოირჩევა ლირიკულობით, სულიერი სიმაღლითა და ეროვნული ელემენტების ინტეგრაციით. ეს ნაწარმოებები ხშირად სრულდება ტაძრებში და წარმოადგენს ქართული საეკლესიო მუსიკის თანამედროვე განვითარებაში მნიშვნელოვან წვლილს.

მისი შემოქმედებითი საქმიანობა აერთიანებს სულიერებასა და კულტურას, რაც კიდევ ერთხელ უსვამს ხაზს მის როლს არა მხოლოდ რელიგიურ, არამედ კულტურულ სივრცეშიც. ხატწერა და მუსიკა ილია II-ისთვის არის არა მხოლოდ თვითგამოხატვის საშუალება, არამედ საზოგადოების სულიერი გაძლიერების ერთ-ერთი გზა.

ილია II-ის ავტორიტეტი სცდება ეროვნული საზღვრების ფარგლებს. იგი მონაწილეობდა საერთაშორისო რელიგიურ დიალოგებში და წარმოადგენდა საქართველოს გლობალურ სულიერ და კულტურულ სივრცეში. მისი მოღვაწეობა ხშირად აღიქმება, როგორც მშვიდობის, ტოლერანტობისა და დიალოგის ხელშემწყობი ფაქტორი.

ილია II-ის მრავალმხრივი მოღვაწეობა მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს საქართველოს თანამედროვე ისტორიასა და საზოგადოებრივ განვითარებაზე. მისი როლი ეკლესიის აღორძინებაში, ეროვნული იდენტობის განმტკიცებაში, მშვიდობის მხარდაჭერასა და სოციალურ ინიციატივებში აყალიბებს მას, როგორც არა მხოლოდ რელიგიურ, არამედ საზოგადოებრივ ლიდერს. საერთაშორისო კონტექსტში მისი გამოცდილება საინტერესო მაგალითია იმისა, თუ როგორ შეუძლია სულიერ ლიდერს მნიშვნელოვანი გავლენა მოახდინოს სახელმწიფოსა და საზოგადოების ტრანსფორმაციაზე. ამის მაგალითია ილია II-ის როლი საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალიის საკითხში, რაც არა მის შექმნაში, არამედ მის განმტკიცება-

სა და დაცვაში გამოიხატა. საქართველოს ეკლესიამ ავტოკეფალია (თვითმმართველობა) მიიღო ჯერ კიდევ ადრეულ საუკუნეებში, მაგრამ 1811 წელს რუსეთის იმპერიამ იგი გააუქმა, 1917 წელს ქართულმა ეკლესიამ კვლავ გამოაცხადა ავტოკეფალია, მაგრამ საბჭოთა პერიოდში მისი სტატუსი რეალურად შეზღუდული იყო. ილია II-ის პატრიარქობის პერიოდში ეკლესიამ საბჭოთა წნეხის შემდეგ სტაბილურობა მოიპოვა, აღდგა სულიერი ცხოვრება და გაძლიერდა ურთიერთობა სხვა მართლმადიდებელ ეკლესიებთან. შედეგად, საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალია კიდევ უფრო მტკიცედ დამკვიდრდა როგორც შიდა, ისე საერთაშორისო დონეზე.

ილია II-ის სამი სიტყვა — **„სიყვარული, ერთობა, მშვიდობა“** მის მთელ გზავნილს აჯამებს. ეს არ არის უბრალოდ ლამაზი ფრაზა.

- **სიყვარული** — როგორც ადამიანებს შორის მთავარი საფუძველი;
- **ერთობა** — განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი საქართველოსთვის, რთული ისტორიის ფონზე;
- **მშვიდობა** — როგორც მიზანი, რომელსაც მუდმივად უსვამდა ხაზს.

ილია II-ის როლი საქართველოს ეროვნულ აკადემიასთან მიმართებით ძირითადად სულიერი და საზოგადოებრივი ავტორიტეტის გაძლიერებაში გამოიხატა. მისი პატრიარქობის პერიოდში ეკლესიასა და სამეცნიერო წრეებს შორის ურთიერთობა უფრო მეტად დალაგდა, რაც ხელს უწყობდა ეროვნული ფასეულობების, კულტურისა და განათლების მნიშვნელობის ხაზგასმას. ილია II ხშირად მონაწილეობდა აკადემიურ და საზოგადოებრივ ღონისძიებებში, რითაც მხარს უჭერდა მეცნიერებისა და სულიერი ცხოვრების თანაარსებობის იდეას საქართველოში. ილია II იყო საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის ნამდვილი წევრი და საქართველოს ეკოლოგიურ მეცნიერებათ აკადემიის საპატიო აკადემიკოსი, რაც მისი მაღალი საზოგადოებრივი ავტორიტეტისა და ქვეყნის სულიერ-კულტურულ ცხოვრებაში განსაკუთრებული როლის აღიარებაა. ის თითქმის ყოველწლურად აღავლენდა ლოცვას მათი გაძლიერებისა და სასუფეველში გადაბრძანების შემდეგაც კვლავ რჩება ქართველი ერის სამაგალითო მოძღვრად და სულიერ ლიდერად.

ღმერთმა უმრავლოს საქართველოს ჩვენი სასიქადულო პატრიარქის დარი მამულიშვილები და სულიერი მოღვაწეები.

თეიმურაზ ადეიშვილი
საქართველოს ეკოლოგიურ მეცნიერებათა
აკადემიის პრეზიდენტი

ნანა ბერძენიშვილი
საქართველოს ეკოლოგიურ მეცნიერებათა